

УДК 37.016
ББК 74.263
П56

Пономаренко Л. В.

П56 Українська мова. 3 клас. II семестр. Відомості з мови і правопису (за підручником О. Н. Хорошківської, Г. І. Охоти, Н. І. Яновицької). — Х. : Вид. група «Основа», 2014. — 92, [4] с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-2024-6.

Посібник містить орієнтовне календарне планування та розробки уроків української мови в 3-му класі (II семестр) для шкіл з російською мовою навчання, складені відповідно до вимог нової навчальної програми (К. : Видавничий дім «Освіта», 2012) за підручником О. Н. Хорошківської, Г. І. Охоти, Н. І. Яновицької (К. : Видавничий дім «Освіта», 2013).

Задля зручності використання всі розробки розміщені на відривних аркушах. Поля для записів дозволяють творчому вчителю, користуючись запропонованим у посібнику матеріалом, скласти власні плани-конспекти уроків курсу.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016
ББК 74.263

Навчальне видання

Серія «Початкова школа. Мій конспект»

ПОНОМАРЕНКО Лариса Василівна

**УКРАЇНСЬКА МОВА.
ВІДОМОСТІ З МОВИ І ПРАВОПИСУ.
З КЛАС. II СЕМЕСТР**

*(за підручником О. Н. Хорошківської,
Г. І. Охоти, Н. І. Яновицької)*

Головний редактор *Ю. С. Бардакова*

Редактор *О. В. Грабар*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *О. В. Лебедєва*

Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 21.01.2014. Формат 84×108/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк. 10,08. Замовлення № 14-02/17-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»

61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66

тел. (057) 731-96-33

e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

ISBN 978-617-00-2024-6

© Пономаренко Л. В., 2013

© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2014

ЗМІСТ

Орієнтовне календарне планування	5
Будова слова (<i>продовження</i>)	7
Урок 35. Читаємо текст про споріднені слова й форму слова, добираємо споріднені слова	7
Урок 36. Читаємо текст, спостерігаємо за чергуванням голосних і приголосних звуків у корені слова	11
Урок 37. Утворюємо спільнокореневі слова, спостерігаємо за чергуванням голосних і приголосних у корені	15
Урок 38. Спостерігаємо за роллю префіксів, утворюємо споріднені слова за їх допомогою	17
Урок 39. Спостерігаємо за вимовою і вживанням слів із префіксами <i>з-</i> , <i>с-</i> , утворюємо слова з такими префіксами	19
Урок 40. Спостерігаємо за вживанням апострофа після префіксів, утворюємо й записуємо слова з апострофом	21
Урок 41. Спостерігаємо за роллю суфіксів у слові. Утворюємо за допомогою суфіксів ряди споріднених слів	23
Урок 42. Спостерігаємо за творенням слів із суфіксами <i>-ськ-</i> , <i>-зьк-</i> , <i>-цьк-</i> . Правильно вимовляємо й записуємо такі слова	25
Урок 43. Читаємо текст. Спостерігаємо за вимовою ненаголошених <i>е</i> , <i>и</i> в корені слова, перевіряємо їх позначення буквами	27
Урок 44. Вправляємось у доборі перевірних слів, пишемо	31
Урок 45. Вимовляємо дзвінки та глухі приголосні в корені слова й позначаємо їх на письмі	33
Урок 46. Правильно вимовляємо і перевіряємо написання слів, які потребують перевірки	35
Урок 47. Розрізняємо написання слів типу <i>сонце</i> , <i>серце</i> , <i>чесний</i>	37
Урок 48. Закріплення теми попереднього уроку	39
Урок 49. Розрізнення написання слів типу <i>клас</i> , <i>група</i> , <i>колектив</i> у російській і українській мовах	41
Урок 50. Закріплення теми попереднього уроку	43
Синтаксичні відомості. Словосполучення	45
Урок 51. Слухаємо й читаємо навчальний текст, спостерігаємо за утворенням словосполучень, визначаємо в них головне і залежне слово	45
Урок 52. Утворюємо словосполучення, спостерігаємо за чергуванням приголосних [г], [к], [х] — [з'], [ц'], [с'] перед закінченням <i>-і</i>	47

Речення	51
<i>Урок 53.</i> Читаємо навчальний текст, здобуємо нову інформацію. Спостерігаємо за будовою речень, визначаємо головні члени	51
<i>Урок 54.</i> Читаємо текст. Визначаємо головні і другорядні члени речення	53
<i>Урок 55.</i> Визначаємо головні і другорядні члени речення. Поширюємо речення	55
<i>Урок 56.</i> Спостерігаємо за зв'язком слів у реченні й устанавлюємо його	57
<i>Урок 57.</i> Знайомимося зі складними реченнями й складаємо їх	59
<i>Урок 58.</i> Читаємо. Працюємо з реченнями, різними за метою висловлювання	61
<i>Урок 59.</i> Спостерігаємо за вживанням звертань у питальних та спонукальних реченнях. Ставимо потрібні розділові знаки	63
Текст	65
<i>Урок 60.</i> Читаємо текст, визначаємо його тему й основну думку	65
<i>Урок 61.</i> Упорядковуємо й складаємо тексти. Слідкуємо за зв'язком речень у тексті	69
<i>Урок 62.</i> Спостерігаємо за зв'язком між реченнями тексту	71
<i>Урок 63.</i> Структура та план тексту. Складаємо план тексту, переказуємо текст за планом	75
<i>Урок 64.</i> Розрізняємо типи текстів: розповідь, опис, міркування	77
<i>Урок 65.</i> Складаємо текст-розповідь	79
<i>Урок 66.</i> Читаємо. Складаємо текст-опис	81
<i>Урок 67.</i> Складаємо текст-міркування	85
<i>Урок 68.</i> Читаємо і вчимося переказувати текст	87
<i>Урок 69.</i> Спостерігаємо за вживанням речень у діалогах	89
<i>Урок 70.</i> Підсумковий урок	91
Література	93

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема	Дата
35	Читаємо текст про споріднені слова й форму слова, добираємо споріднені слова	
36	Читаємо текст, спостерігаємо за чергуванням голосних і приголосних звуків у корені слова	
37	Утворюємо спільнокореневі слова, спостерігаємо за чергуванням голосних і приголосних у корені	
38	Спостерігаємо за роллю префіксів, утворюємо споріднені слова за їх допомогою	
39	Спостерігаємо за вимовою і вживанням слів із префіксами <i>з-, с-</i> , утворюємо слова з такими префіксами	
40	Спостерігаємо за вживанням апострофа після префіксів, утворюємо й записуємо слова з апострофом	
41	Спостерігаємо за роллю суфіксів у слові. Утворюємо за допомогою суфіксів ряди споріднених слів	
42	Спостерігаємо за творенням слів із суфіксами <i>-ськ-, -зьк-, -цьк-</i> . Правильно вимовляємо й записуємо такі слова	
43	Читаємо текст. Спостерігаємо за вимовою ненаголошених <i>е, и</i> в корені слова, перевіряємо їх позначення буквами	
44	Вправляємось у добірї перевірних слів, пишемо	
45	Вимовляємо дзвінки та глухі приголосні в корені слова й позначаємо їх на письмі	
46	Правильно вимовляємо і перевіряємо написання слів, які потребують перевірки	
47	Розрізняємо написання слів типу <i>сонце, серце, чесний</i>	
48	Закріплення теми попереднього уроку	
49	Розрізнення написання слів типу <i>клас, група, колектив</i> у російській і українській мовах	
50	Закріплення теми попереднього уроку	
Синтаксичні відомості. Словосполучення		
51	Слухаємо й читаємо навчальний текст, спостерігаємо за утворенням словосполучень, визначаємо в них головне і залежне слово	
52	Утворюємо словосполучення, спостерігаємо за чергуванням приголосних [г], [к], [х] — [з'], [ц'], [с'] перед закінченням <i>-і</i>	
Речення		
53	Читаємо навчальний текст, здобуємо нову інформацію. Спостерігаємо за будовою речень, визначаємо головні члени	
54	Читаємо текст. Визначаємо головні і другорядні члени речення	
55	Визначаємо головні і другорядні члени речення. Поширюємо речення	

№ з/п	Тема	Дата
56	Спостерігаємо за зв'язком слів у реченні й устанавлюємо його	
57	Знайомимося зі складними реченнями й складаємо їх	
58	Читаємо. Працюємо з реченнями, різними за метою висловлювання	
59	Спостерігаємо за вживанням звертань у питальних та спонукальних реченнях. Ставимо потрібні розділові знаки	
Текст		
60	Читаємо текст, визначаємо його тему й основну думку	
61	Упорядковуємо й складаємо тексти. Слідкуємо за зв'язком речень у тексті	
62	Спостерігаємо за зв'язком між реченнями тексту	
63	Структура та план тексту. Складаємо план тексту, переказуємо текст за планом	
64	Розрізняємо типи текстів: розповідь, опис, міркування	
65	Складаємо текст-розповідь	
66	Читаємо. Складаємо текст-опис	
67	Складаємо текст-міркування	
68	Читаємо і вчимося переказувати текст	
69	Спостерігаємо за вживанням речень у діалогах	
70	Підсумковий урок	

БУДОВА СЛОВА (продовження)

Дата _____

Клас _____

Урок 35. ЧИТАЄМО ТЕКСТ ПРО СПОРІДНЕНІ СЛОВА Й ФОРМУ СЛОВА, ДОБИРАЄМО СПОРІДНЕНІ СЛОВА

Мета: сприяти усвідомленню учнями поняття про спільнокореневі слова на основі дослідження спорідненості слів, про спільну частину споріднених слів — корінь; закріпити поняття про закінчення та основу слова; розвивати мовне чуття, виховувати повагу до будівельників, які забезпечують нас житлом, пізнавальні інтереси і кращі людські якості через любов до природи, лісу та його багатств.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Каліграфічна хвилинка

Мова рідна! Яка твоя сила, звуки рідні твої золоті...

— Про що ці слова?

— Як називаємо нашу мову?

Мова (яка?) солов'їна, мелодійна, гарна, барвінкова, милозвучна.

2. «Питайлик»

Буква до букви — слово вродилосьь.

Заусміхалось, заколосилось...

— Що ви можете розповісти про слово? (*Багатозначність, омоніми, антоніми, синоніми — наведення прикладів.*)

— Продовжіть думку: «Слово складається з...».

3. Самостійна робота за варіантами (запис на дошці)

I варіант

Земл., мам., зим..

II варіант

Весн., красив., олівц..

— Запишіть подані слова, уставивши закінчення, позначивши їх та основу. До речі, як позначають закінчення та основу?

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- Дерево міцне корінням, а людина — дружною.

— Як ви розумієте це прислів'я?

— Виявляється, слово теж має корінь, і не тільки. На попередніх уроках ми вже дослідили, що слово ділиться на закінчення та основу.

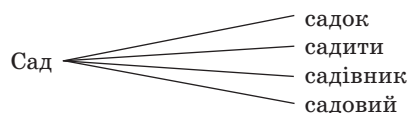
Так от, основа, в свою чергу, теж ділиться. Як саме? Саме це ми і дослідимо на сьогоднішньому уроці.

IV. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Ознайомлення з теоретичним матеріалом

1) Пояснення вчителя.

— Чи правильне моє твердження: від одного і того самого слова можна утворити кілька інших? (*Припущення учнів.*) Поміркуймо разом!

- Назвіть спільну частину в цих словах. (*Сад*-)
- Чи є щось спільне в значеннях цих слів? Давайте покличемо на допомогу енциклопедиста і тлумачний словник.

Садок — молоденький сад;

садити — класти в землю для росту і плодоносіння;

садівник — людина, яка доглядає сад;

садовий (інвентар) — лопата та інші інструменти для праці в саду.

- Як називається спільна частина цих слів?
- Чи правильне твердження: корінь — це спільна частина споріднених слів? Доведіть.

2) **Фронтальна робота. Опрацювання тексту «Про споріднені слова і форму слова» (с. 95, впр. 192).**

- Прочитайте текст. Про що хотіли дізнатися вчені?
- Що розповів їм професор Лінгвіст?
- Якої помилки припустився Незнайко?
- Що ж таке споріднені слова? І що таке корінь слова? А закінчення?
- Закінчення і форма слова — це одне і те саме, чи ні?
- Перегляньте ще раз розповідь професора Лінгвіста та знайдіть приклади споріднених слів.
- Випишіть їх. Позначте основу й закінчення.

2. **Первинне закріплення**

1) **Робота в парі (с. 97, впр. 193).**

- Прочитайте слова й поміркуйте, чи всі вони є спорідненими. Доведіть свою думку.
- Спишіть споріднені слова, позначте корінь.

2) **Робота в парі над текстом «Гуси й гусениця».**

- Прочитайте текст і поміркуйте, чому гуси не визнали гусеницю за свою родичку.

3. **Фізкультхвилинка**

V. **ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ**

1. **Дослідницький практикум (с. 97, впр. 195)**

- Чи зв'язано за своїм значенням слово *споріднений* зі словами *рідний, рідня, рід, родичі*? Доведіть свою думку.
- Назвіть зображені предмети. Що їх об'єднує?
- Чи є спорідненими слова — назви намальованих предметів?
- Запишіть ці слова. Позначте основу й закінчення та складові основи.

2. **Фронтальна робота (с. 97, впр. 196)**

- Доберіть споріднені слова до поданих слів.
- Позначте основу й закінчення у дібраних словах та складові основи.

3. **«Мозкова атака»**

- А зараз я запрошую вас до... (*Звучить аудіозапис шуму лісу і співу птахів.*) Так. Це — ліс.
- Як називаються люди, які доглядають і охороняють його? (*Лісники*)
- Як називаються квіти і дерева, що ростуть у лісі? (*Лісові*)
- Як називають молоденький ліс? (*Лісок*) Маленький ліс? (*Лісочок*) Молодий ліс, що посаджений між старим? (*Перелісок*)
- Чим об'єднані ці слова? (*Спільним коренем*)
- Як вони називаються? (*Спільнокореневі, або споріднені*)
- Чи правильне моє твердження: збереження лісу — це збереження книг, зошитів, меблів?

4. Гра «Відгадай слово»

Слово відповідає на питання *що?*. Спільнокореневе до нього — *вишневий*.
(Вишня)

Слово відповідає на питання *хто?*. Спільнокореневе до нього — *комбайн*.
(Комбайнер)

Слово відповідає на питання *яка?*. Спільнокореневе до нього — *червона*.
(Червоненька)

Слово відповідає на питання *який?*. Спільнокореневе до нього — *малий*.
(Маленький)

Слово відповідає на питання *що зробив?*. Спільнокореневе до нього —
співав. (Заспівав)

Слово відповідає на питання *хто?*. Спільнокореневе до нього — *лікувати*.
(Лікар)

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що досліджували на уроці?
- З яких частин може складатися основа?
- Яка частина завжди є в основі?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Дібрати матеріал до гри «Відгадай слово» (аналогічно до проведеної на уроці).

ДОДАТОК ДО УРОКУ 37

1. Гра «Зміни слово»

Слово —	ягоди —	колесо —
село —	ніч —	сінь —
біль —	схід —	стіл —
грім —	вечір —	радість —
школа —	шість —	рід —

2. Робота над загадками

— Змініть слова або доберіть спільнокореневі так, щоб відбулося чергування голосного у корені слова.

- Сопе, хропе, чхає, сюди-туди зазирає;
На морозі замерзає, бо одежини не має. (Ніс — носик)
- У щуки зовсім їх немає,
А білий гриб одну лише має.
Курчатко — дві; а що з трьома?
Нехай кмітливий відгадає!
А чорний жук їх має шість...
Що це таке — хто відповідь? (Ноги — ніжка)
- Сам у церкві не буває,
А інших туди закликає. (Дзвін — дзвони)

Самостійна робота

I рівень. Спишіть вірш. Знайдіть спільнокореневі слова, позначте у них корінь.

Чесць і слава хліборобам,
Що живуть в моїм селі!
Хлібороби хліб нам роблять,
Знайте й ви про це, малі.

II рівень. Прочитайте вірш. Доберіть спільнокореневі слова до виділених слів. Позначте у них корінь і основу.

Раз я взувся в *чобітки*,
Одягнувся в *кожушинку*.
Сам запрягся в *саночки*
І поїхав по *ялину*.

III рівень. З ряду споріднених слів виберіть ті, що найбільше підходять за змістом речень. Підкресліть граматичну основу в другому і третьому реченнях.

Це завдання потрібно...
На краю села стояла маленька...
На небі ясніла червона...

(*Хата, хатка, хатинка; зоря, зірка, зіронька; робити, переробити*)

1. Каліграфічна хвилинка

Написання окремих голосних і приголосних букв та їх з'єднань.

2. Виконання практичних завдань

- 1) Слово *заєць* записати у фонетичній транскрипції, з'ясувати кількість букв і звуків.
- 2) Слово *ведмідь* поділити на склади, визначити наголошений.
- 3) У слові *лисиця* виділити корінь, знайти ненаголошену голосну і перевірити її написання.

3. Робота в парі*1 варіант*

Списати, вставляючи пропущені букви.

Сова кр..чить — холо.. накликає.

Сказати ле..ко, але зробити ва..ко.

Ч..рвона ягі..ка, але на смак гірка.

2 варіант

Списати, вставляючи пропущені букви.

Шви..ко мова мовиться, та не шви..ко діло робиться.

В с..лі настала пора моло..ьби.

З..рно гойдалося на ст..блині в золотому колоску.